

INSON FAOLIYATINING TABIATGA VA TABIIY MUHITGA TA'SIRI*“Buxoro davlat Texnika Universiteti”**Sanoat ekologiyasi va gidrologiya kafedrasi o'qituvchisi**Ilmiy rahbari: Akramova Parvina**“Buxoro davlat texnika universiteti”**Sanoat ekologiyasi va gidrologiya kafedrasi talabasi**Jo'rayev Feruz Zavqiy o'g'li**jurayevferuz910@gmail.com*

Anotatsiya Ushbu maqolada tabiat hayotimizning ajralmas muhim qismi va muhim ahamiyatga ega ekanligi, odam tabiatning bir qismi ekanligi. Insonlarning atrof muhitga ta'siri juda katta ahamiyatga ega ekanligi, Atrof muhitimizni asrab avaylashimiz tabiiy resurslarimizdan oqilona foydalanishimiz haqida so'z boradi. Bilamizki inson tabiatga bilvosita va bevosita ta'sir qiladi. Hozirgi zamonda insonlar tabiatga tez tez murojat qilmoqda va tabiiy resurslardan ko'p foydalanilyapti. Tabiat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, inson faoliyatining tabiiy muhitga ta'siri hamda tabiatni muhofaza qilishning zaruriyati yoritilgan. Shuningdek, fan-texnika taraqqiyoti, sanoat rivoji, urbanizatsiya va qishloq xo'jaligining intensivlashuvi natijasida yuzaga kelayotgan ekologik muammolar tahlil qilinadi. Tabiiy zaxiralardan oqilona foydalanish, atrof-muhitni ifloslanishdan saqlash, ekologik muvozanatni tiklash masalalari ilmiy asosda bayon etilgan. Ishda tabiatni muhofaza qilishning ijtimoiy, iqtisodiy, gigiyenik, estetik va tarbiyaviy yo'nalishlari keng yoritilib, ekologik muammolarni hal etishda inson omilining o'rni alohida ta'kidlangan.

Kalit so'zlar Tabiat, jamiyat, ekologiya, atrof-muhit, ifloslanish, tabiiy zaxiralar, urbanizatsiya, sanoat, fan-texnika taraqqiyoti, ekologik muvozanat, tabiatni muhofaza qilish, resurslar, global muammo.

Kirish Tabiat insoniyat hayotining ajralmas qismi bo'lib, u insonlarning moddiy va ma'naviy ehtiyojlarini qondiruvchi asosiy manba hisoblanadi. Insoniyatning yashashi uchun zarur bo'lgan oziq-ovqat, kiyim-kechak, turar joy qurilishi uchun materiallar va boshqa barcha ne'matlar bevosita tabiatdan olinadi. Shu sababli tabiat va jamiyat bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lgan yagona tizimning ikki muhim qismi sifatida qaraladi.

Jamiyat taraqqiyoti davomida inson tabiat bilan doimiy aloqada bo'lib kelgan va uning boyliklaridan keng foydalangan. Ayniqsa, XVIII–XIX asrlardan boshlab sanoatning rivojlanishi natijasida tabiiy zaxiralardan foydalanish keskin oshdi. Bu esa

o'rmonlarning kesilishi, hayvonot va o'simlik dunyosining qisqarishi, tabiiy muvozanatning buzilishiga olib keldi.

Hozirgi kunda fan-texnika taraqqiyoti natijasida insonning tabiatga ta'siri yanada kuchayib, atrof-muhitning ifloslanishi global muammoga aylangan. Suv, havo va tuproqning ifloslanishi nafaqat tabiatga, balki inson salomatligiga ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois tabiatni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish masalalari bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Mavzuning dolzarbligi Hozirgi davrda tabiatni muhofaza qilish masalasi global ahamiyat kasb etib, butun insoniyat oldida turgan muhim muammolardan biriga aylangan. Aholi sonining keskin o'sishi, sanoat va qishloq xo'jaligining rivojlanishi, urbanizatsiya jarayonining kuchayishi natijasida tabiiy muhitga bosim tobora ortib bormoqda. Natijada ekologik muvozanat buzilib, ko'plab tabiiy resurslar kamayib bormoqda.

Fan-texnika inqilobi insoniyatga katta imkoniyatlar yaratgan bo'lsa-da, u bilan birga atrof-muhitning ifloslanishi muammosini ham keltirib chiqardi. Atmosfera, suv havzalari va tuproq sanoat chiqindilari bilan ifloslanib, o'simliklar, hayvonlar va inson hayotiga xavf tug'dirmoqda. Bu jarayon endilikda alohida hudud muammosi bo'lib qolmay, balki global muammoga aylangan.

Bundan tashqari, tabiiy zaxiralarning haddan tashqari ishlatilishi ularning kamayishiga olib kelmoqda. Masalan, suv resurslaridan ortiqcha foydalanish, yerlarning sho'rlanishi, o'rmonlarning kesilishi kabi jarayonlar ekologik inqirozni yanada chuqurlashtirmoqda. Orol dengizi misolida bu muammo yanada yaqqol namoyon bo'ladi.

Shu sababli tabiatni muhofaza qilish, ekologik muammolarni oldini olish, tabiiy boyliklardan oqilona foydalanish va ularni tiklash bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biridir. Bu nafaqat davlat miqyosida, balki har bir inson zimmasidagi muqaddas burch hisoblanadi.

Xulosa Xulosa qilib aytganda, tabiat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik insoniyat hayotida muhim o'rin tutadi. Inson tabiatning ajralmas qismi bo'lib, uning barcha faoliyati tabiiy muhit bilan bevosita bog'liqdir. Shu bois tabiatni asrash, uni muhofaza qilish va tabiiy boyliklardan oqilona foydalanish har bir insonning muhim vazifasidir.

Sanoat rivoji, urbanizatsiya va fan-texnika taraqqiyoti natijasida tabiatga bo'lgan bosim ortib, ekologik muammolar kuchaymoqda. Bu esa tabiiy muvozanatning buzilishiga, o'simlik va hayvonot dunyosining kamayishiga, inson salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuning uchun ham ekologik muammolarni hal etish, atrof-muhitni muhofaza qilish va sog'lom ekologik sharoit yaratish zarur.

Tabiatni muhofaza qilish faqat davlat yoki tashkilotlarning vazifasi bo'lib qolmay, balki har bir insonning ongli harakatini talab etadi. Tabiatga ehtiyotkorona

munosabatda bo'lish, uni sevish va asrash kelajak avlod uchun sog'lom va go'zal muhit yaratishning asosiy omilidir. Demak, tabiatni muhofaza qilish, ekologik muvozanatni saqlash va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish insoniyatning barqaror rivojlanishini ta'minlaydigan asosiy omillardan biridir. Agar insoniyat bugungi kunda bu masalaga jiddiy yondashmasa, kelajakda ekologik muammolar yanada murakkablashib, hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi muqarrar. Shuning uchun tabiatni asrash – bu nafaqat bugungi kun talabi, balki kelajak oldidagi eng katta mas'uliyatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar :

O'zbekiston Respublikasining “Tabiatni muhofaza qilish to'g'risida”gi Qonuni. 1992-yil 9-dekabr. O'zbekiston Respublikasi yangi qonunlari – T : Adolat , 1994 . – 203 - 204 b

Эргашев А. Э. Атроф-мухитни мухофаза кштиш сохасида экологик таъдим беришга оид методик тавсиялар.- Т.: 1990.

Эргашев А. Э. Умумий экология. - Т.: 2003, 466 бет.

Эргашев А. Э. Атроф-мухитни мухофаза килиш курсидан укув дасгури.-Т.: 1991.

Эргашев А. Э. Экологик таълим ва тарбиянинг аракати дасгури. - Т.: 1993.

Эргашев А. Э. Узбекистон табиатининг ноёб ёдгорликлари.-Т.: 1995.

Эргашев А. Э. Илмий техника тараккиёти ва атроф-муҳит мухофазасига оид экологик таълим. Амалий физика.-Т.: 1994.

Эргашев А. Э., Эргашев Т. А. Гидраэкология. - Т.: 2002, 312 бет.

Яблоков А. В. Ядовитая природа.-М.: 1990.

Яковлев В. Н. Экологическое право. - Кишинев: 1988.

Эргашев А. Э. Орол денгизининг хозирги экологик ҳолатини таҳлили. Агронимия фани хабарномаси. №3 2001.